

zebben hozzáférhető oldalairól tárgyalják. Druschky pontosan, tüzetesen fejtegeti ezeket az eléggé meghányt-vetett dolgokat; teljesség kedvéért kitér Comenius ismert methodikai alapelveire, melyek a Sch. Ludusban is megnyilatkoznak; a két iskola tantervére, Comenius egyéniségének a Sch. Ludusból ki-kitetsző sajátosságaira... s nézeteit a következő sorokban foglalja össze: «Bizonyára Comenius a Schola Ludus megszerkesztésével és azzal a móddal, amint azt előadatni kívánta, a legvilágosabb bizonyítékát adta annak, hogy részéről komoly dolog volt az autopsiának és az autopraxisnak, szóval: a szemléltetésnek követelése; hogy nem képekkel helyettesítette a dolgokat, amint az Orbis Pictus alapján szemére hányják, és hogy valóban realismeretek azok, amiket tanítványainak nyújt, még pedig nagyon is jelentékeny terjedelemben. Ebben látom a Sch. L. főértékét. Ehhez járul még az a jelentőség, amely reánk nézve abban áll, hogy e mű az akkori időkről szóló mindennemű értesülésnek gazdag kincses bányája, úgy hogy az izléstelenség vádját * határozottan vissza kell utasítanunk.» Hogy a Sch. L. mégsem bírt az iskolákban meggyökerezni, annak valószínűleg az az oka, hogy *kellő*, Comenius szándéka szerint való használata, mely egyedül alkalmas rá, hogy a Januá-nál több eredményt biztosítson, igen sok fáradsággal jár és a tanítótól akkora buzgóságot kíván, amekkora a Redingeré — ez pedig, mi túrés-tagadás, soha sem volt közönséges.

Az értekezéshez végül az Opera didact. omnia 1657-iki amsterdami kiadása után függelék gyanánt hozzá van csatolva a Sch. L. 5-ik játéka, in qua Academia cum quatuor supremis Facultatibus suis, literataque Studiosorum peregrinatione, et erudita conversatione representantur.

HORVÁTH CYRILL.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

† **Zirzen Janka.** Ritka tökéletességű életpálya megfutása után, a most múlt év dec. 28-án, 81-dik évében hunyt el Zirzen Janka. Az ő neve fogalomná lett és bár kilenc év óta nyugalomba vonult, azért nem szűnt meg a magyar nemzeti nőnevelés fogalmának megtestesítő kifejezése lenni, bizonyosságul annak, hogy nem is fog megszűnni, s így viselőjével már életében megízleltette a halhatatlanságot. Nem sokat írt, mint az apostolok, de át tudta ültetni tanítványaiba lelkének gazdagságát: a hazának, a kulturának, a nevelői hivatásnak lelkes szeretetét. Tanítványai pedig közvetlenül vagy közvetve a mai magyar

* V. ö. Ziegler, Gesch. der Pädagogik. S. 163.

nőnevelés egész fényes hadserege. Ő szervezte az első tanítónőképző-intézetet, amivel Eötvös József báró bízta meg, aki személyesen kereste össze az egész országból azokat az egyéniségeket, akikkel népnevelési eszméit megvalósíthatni remélte. Az Eötvös nagy emberismerete és törekvéseinek az a kizárólagosan uralkodó vonása, hogy mellétekintetektől nem zavarva, csupán az egyéniségek alkalmas voltát kereste, rendesen szerencsésé tette az ő kereséseit. Egyik legszerencsésőbb választása volt a Zirzen Janka meghívása. Zirzen Janka, miután az első tanítónőképzőt szervezte s ebben mintát állított a többi ilyen intézet számára is, átvette a polgáriskolai tanítónőképző-intézet szervezését, s mint ezen intézet igazgatójának megadatott neki, hogy közel 30 éven át egy egész nemzedéket neveljen a nőnevelés hivatásos munkásává. Ebből az intézetből kerültek ki összes magasabb nőnevelő iskoláinknak: a polgáriskoláknak, a felsőbb leányiskoláknak, a tanítónőképző-intézeteknek nőtanárai, akik mesterük szellemét az egész országban szétvitték és gyümölcsöztették. A múlt nyár elején, amidőn derült nyugalomban töltötte be életének 80-dik évét, elhalmozták szeretetük nyilvánításával volt tanítványai, köztük a magyar nőnevelés összes előkelő képviselői, fölkeresték tiszteletük kifejezésével a magyar kultúra vezérei, a kulturális egyesületek és amikor így tanuja lehetett munkás élete sikerének, arathatta kiosztott szeretetéért a hálát, a köz-tisztelettől és közszeretettől körülvéve fejezte be áldásos életét. A Magyar Pædagogiai Társaság, amely az elhúnytban egyik tiszteleti tagját vesztette el, bizonyosan meg fogja találni az alkalmat, hogy emlékét hozzá méltó módon újítsa fel.

*

† Lakits Vendel. A magyar néptanítói kar nagyrédmű munkását vesztettük el az 1904. év december hava 24. napján, Lakits Vendel székes-fővárosi igazgató-tanítónak, a M. P. T. rendes tagjának elhúnytaival. Épen negyven esztendő telt el Lakits Vendel a tanítói pályán s ez már magában véve is elég arra, hogy az iskolaügy krónikása az ő nevét tisztelettel és kegyelettel írja be a nemzedékek hosszú sorozatát nevelők közé, kik ép abban a korban lépnek a tanítói pályára, midőn a *modern* és *magyar* népoktatás s népnevelés nemzethódító munkáját kell vala megalapozni; sokszorosan fontos pedig ez épen ott, hova Lakitsot már 1868-ban vezérelte sorsa: az ország szívében, a fővárosban. Ám Lakits ezen idő alatt más címen is jogot szerzett arra, hogy nevét a tisztelet és kegyelet érzelmein túl menő hálás elismeréssel említsük meg s tartsuk fenn. Az utolsó 3—4 évtizednek fővárosunk egész kulturájára oly átalakítóan ható s Lakits által mindig oly hűséggel betöltött népoktatói munkásságán kívül különösen két kiváló munkakörben volt ő méltán vezéralakja és pedig

országosan hatni tudó vezéralakja a magyar tanítósnak. A tanítói állás anyagi és erkölcsi emelése érdekében fáradhatatlanul közdött: az *egyesületek* s az *irodalom* terén itt is az átalakulásnak épen azon korszakában, midőn a társulási szellem legfeljebb csak mint vágy élt, vagy szunyadozott a lelkekben.

Egyik alapítója, majd elnöke volt a népnevelők budapesti egyesületének; 1878-tól kezdve 12 éven át elnöke a III. egyetemes tanítógyűlés végrehajtó-bizottságának, majd 1890-ben egyik elnöke a IV. egyetemes tanítógyűlésnek s sokáig elnöke a magyarországi tanítók országos bizottságának, melynek gyökere épen a IV. egyet. tanítógyűlésben van. Ezen hatalmas szervezetekben a legfontosabb tisztet tölté be kartársainak mindig osztatlan bizalmából s így elsőrendű tényezővé vált a tanítósnak erkölcsi érdekeinek előmozdításában. Nem kisebb buzgalommal (és áldozatokkal) karolta fel a tanítósnak azon humanisztikus szempontból nevezetes társulásának ügyét, mely az Etvös-alapot hozta létre; ennek a ma már minden társadalmi réteg előtt méltán imponáns egyesületnek tíz évig volt titkára, majd később, mint Péterfynek mindenkor hűséges társa: ügyvivő alelnöke.

De sokat és eredményesen buzgólkodott az irodalom terén is, mely munkálkodásra már az egyesületi téren betöltött vezetői tisztje is készítette. Számos cikke s tanulmánya jelent meg a Hon, Ellenőr, Pesti Napló, Nemzeti Hírlap stb. c. hírlapokban; becses tanulmánya az 1873-iki bécsi világkiállítás iskolaügyi részéről írt jelentés a Néptanítók Lapjában. Több ízben s hosszabb időszakokig volt felelős szerkesztője a Népnevelők Lapjának s 1896 óta főmunkatársa a Néptanítók Lapjának. A kézikönyv-irodalom terén is (több tanítótársával szövetségben) értékes működést fejtett ki földrajzi kézikönyveivel, Abc-és könyvével s olvasókönyveivel.

Mint az Országos Közoktatási Tanácsnak tagja s az állandó bizottságnak népiskolai előadó tanácsosa kiváló tehetségét módjában volt érvényesíteni a népiskolák általános ügyeiben; mint a székesfőváros közoktatási bizottságának tagja pedig a fő- és székváros népoktatási ügyének speciális kérdéseiben értékesíthette hosszú működés által megérlelt nagy tapasztalatait.

Tette serkentő szózatait mindig ékesszólóan tolmácsoló ajkai örökre elnémultak, erőteljes stilt forgató kezeiből kihullott a toll: de az a hatás, mit iskolaügy és tanítók érdekeinek előmozdítása körül tett buzgólkodásával kortársaira tett: élni és munkálni fog a magyar tanítósnakban!

★

Sz.

— **Katonáné Thuránszky Irén jubileuma.** Az elmúlt év december 18-án ünnepet rendezett a budapesti Csalogány-utczai áll. tanítónő-

és nevelőnképző intézet tanári testülete igazgatójának, K. Thuránszky Irénnek negyedszázados működésének emlékére s a házi ünnep valószínűleg országos ünnepéllé alakult, amidőn az ünnepeltnek valamennyi tisztelője részt kívánt venni benne. Az első üdvözlő *Berzeviczy Albert* vallás- és közoktatásügyi miniszter volt, a ki az ünnepre kitűzött időben épen miniszteri tanácskozásban lévén elfoglalva, még azt megelőzőleg személyesen kereste föl és üdvözölte az ünnepeltet. Az ünnepély d. e. 11 órától folyt le az intézet dísztermében, az ünnepelt előljáróinak, volt és jelenlegi tanítványainak, intézeteknek, országos egyesületeknek részvételével; ez utóbbiak között a Magyar Pædagogiai Társaság nevében *Fináczy* elnök üdvözölte Thuránszkyt, mint a Társaságnak rendes és alapító tagját. Délután a volt tanítványok művészi színvonalú hangversenye, este társasvacsora fejezte be az ünnepet. Thuránszky Irén Kőszegen kezdte meg tanítói működését, ahonnan néhány év múlva Zirzen Janka mint kedves és kitüntetett tanítványát meghívta a polgáriskolai tanítónőképző intézet gyakorló iskolájához. Itt a központban tevékeny részt vett az iskolai közéletben, eszes, tapintatos, de határozott egyéniségével minden ismerőjének becsülését kiérdemelve úgy, hogy amidőu 1890-ben még fiatalon elhivatott a II. kerületi tanítónő- és nevelőképző intézet igazgatójává, mindenki megnyugvással vette, hogy e fontos állás betöltéséről a kormány így gondoskodott. Azóta teljes mértékben beváltotta a kinevezetéséhez fűzött reményeket s mostani jubileumát tisztelőinek azon őszinte kívánságaitól körülvéve ünnepelte, hogy áldásos tevékenységét még sokáig hasznosítsa intézete s a magyar iskolaügy érdekében.

HAZAI IRODALOM.

Pecz Vilmos, Ókori Lexikon. Budapest, Franklin-Társulat. Első kötet A—L. 1902. Második kötet M—ZS. 1904.

A múlt év október havában fejezte be Pecz Vilmos nyolc évi munka után az Ókori Lexikon szerkesztését, s ezzel olyan munkával gyarapította a mi tudományos és iskolai irodalmunkat, amelyre méltán büszkék lehetünk. Ami első sorban megkülönbözteti az Ókori Lexikont a német Lübker-féle Realexikon-tól, a mely sok tekintetben mintája, de mindenesetre szülőoka volt a mi lexikonunknak, az, hogy nagyobb terjedelmű, újabb keletű, s így a kutatások legújabb eredményeit is felhasználhatta, illusztrációkban jóval gazdagabb, kiterjeszkedik a magyar vonatkozású régiségekre és tekintettel van a classica philologia magyar művelésére. Nem hagyhatjuk szó nélkül azt sem, hogy az egyes cikkek mellett bő bibliographiai utalásokat találunk, a melyek